

Velmoci na konci 19. st.

1) **USA** – nejprůmyslovější světová velmoc

- hospodářský vzestup
- největší koncentrace výroby na světě
- podpora výzkumu a vědy → rozvoj techniky
- vysoká životní úroveň
- vznik velkoměst (přicházeli tam za prací)
- v čele prezident
- politické strany: Demokraté, Republikáni
- kongres (druh parlamentu)

2) **Německo** – 2. nejprůmyslovější oblast

- nejemocnější v Evropě
- sjednoceno v roce 1871; císař Vilém I.
- spolkový stát (území rozděleno na jednotlivé státy – 25 států) s vlastními správami
- hlavní spojenec v politice: Rakousko-Uhersko → chtělo území na východě (Balkán)
- budována silná námořní flotila
- centrum dopravy

3) **Francie** – nerozvinutější v Evropě po Německu

- koloniální velmoc
- republika
- nestálá vláda → hospodářská krize
- kulturně vyspělá (centrum: Paříž)
- v Africe získávala nové kolonie

4) **Velká Británie** – 1. koloniální velmoc na světě

- politické strany: Konzervativci, Liberálové
- nová: Dělnická strana (Labour Party) – hájila zájmy dělníků
- kolonie: dva typy – Dominia: převaha bílých přistěhovalců; vlastní parlament, samospráva. PŘ.: Kanada, Austrálie

Korunní: kolonie, v které byla převaha domorodců;
dosazování úředníci v VB. PŘ.: Indie (největší anglická kolonie), Irsko

Indie – se roku 1877 stala císařstvím

– britská panovnice se stává indickou císařovnou (Viktorie)

5) **Rakousko-Uhersko** – zaostalá země

- ve stínu Německa (jeho spojenec)
- Slované – národnostní spory
- vládne František Josef I.
- mělo zájem o Balkán

6) **Rusko** – nejzaostalejší země na světě

- bohaté na suroviny (nemělo peníze na těžbu)
- car: Alexandr II. (z Romanovců)
- národnostní spory (útlak menšin)
- 1905: revoluce v Petrohradě. Cíl: svrhnout samoděržaví (cara) – nakonec neúspěšné.

7) **Japonsko** – drželo krok se západem → technický rozvoj + reformy

- konstituční monarchie
 - nové podniky, podpora podnikání a obchodu, rozvoj těžkého průmyslu
- státy bojovaly o získání kolonií a moci v 1. světové válce

1. SVĚTOVÁ VÁLKA

Střediska rozporu:

1. **Balkán** – tzv. východní otázka

- národy bojovaly proti nadvládě Turků → balkánské války
 - 1) 1912-13: Balkánská liga (Bulharsko, Rumunsko, Srbsko, Černá Hora) PROTI Turecku → Turecko prohrálo
 - 2) 1913 dochází k přeskupení sil; státy se spojily s Tureckem proti Bulharsku → výsledek: Bulharsko prohrálo

2. **Afrika**

- o kolonie bojovala Anglie a Francie
- 1904: srdečná dohoda o rozdělení vlivu afr. kolonií
- vznik Konga (to získává Belgie jako svou kolonii)

3. **Blízký a střední východ**

- Arabský poloostrov
- toto území chtěly všechny státy → kvůli nerostnému bohatství

4. **Dálný východ**

- oblast Japonska a Číny
- spor o území mezi Čínou a Japonskem 1894-5 – o území Koreje
 - Japonsko za pomoci USA vyhrálo
- 1904-05: Japonsko X Rusko o území mezi Ruskem a Čínou → výhra Japonska

5. **Evropa**

- dva nepřátelské bloky
- 1879 dvojspolek (Rak.-Uhersko + Německo)
 - roku 1882 se přidává ke spolku Itálie → trojspolek

Proti Německu:

1904- Fr. + VB	} Trojdohoda
1893- Fr. + Rusko	

Cíle:

Německo: Mitteleuropa (tzn., že s Rakousko-Uherskem vytvoří velký stát)
→ jako protiváhu západní Evropě

Rakousko-Uhersko: chtělo území na Balkáně – na úkor Ruska.

Rusko: chtělo Balkán, území v Polsku – na úkor Německa.

Velká Británie: chtěla získat prvenství ve světovém obchodu a oslabit Německo.

Francie: chtěla území Alsasko-Lotrinsko.

USA: chtěly udržet mír ve světě a ochraňovat demokracii.

Státy válečně nabuzeny; proti válce byli Češi, Slováci a katolická Církev.

Neutrální: Švýcarsko, Švédsko, Norsko, Dánsko, Španělsko a Nizozemí.
(Finsko – součástí Ruska)

Záminka: Atentát na Františka Ferdinanda d'Este (následník Rak. trůnu)

- 28. 6. 1914 při jeho návštěvě v Sarajevu spáchán atentát
- Atentátník: Gavrilo Princip (Černá ruka)
- Rakousko-Uhersko dalo ultimátum, aby prošetřilo atentát → vloží se do toho Německo, aby R-U odmítlo každé vysvětlení a Německo tak mělo záminku k válce.

František Ferdinand d'Este

- synovec Františka Josefa I.
- syn F.J. I. Rudolf spáchal sebevraždu a tak trůn připadl F.F.d'Estovi
- výborný voják již ve 13 letech
- vojenství považoval za vše, císařem jmenován jako hl. velitel veškerých Rakousko-Uherských vojsk
- jeho manželka: Žofie Chotková – pocházela ale z nižších kruhů, byla to obyčejná dvorní dáma, přesto ji miloval, ale císař F.J. I. nechtěl povolit jejich sňatek, protože jejich děti by nemohly nastoupit na trůn. Nakonec ustoupil, povolil jim sňatek a Žofii povýšil na kněžnu.
- F. F.d'Este strávil líbánky na Konopišti; byl to výborný lovec a právě na Konopišti má své trofeje.
- 1908 - Rakousko-Uhersko připojilo k sobě Bosnu
- 1914 - odjezd F.F.d'Este do Bosny se svou manželkou, protože Srbsko si dělalo nárok na Bosnu, neměl tam ale žádnou ochranu, podcenili bezpečnost a byl spáchán atentát. Nejdřív byla hozena bomba na jeho auto → změna trasy a náhodou zastavil u G. Principa, který ho i jeho manželku zastřelil.
- Oba pohřbeni do prosté hrobky (Žofie nemohla být pohřbena do císařské hrobky ale F.F.d'Este chtěl být pohřben s manželkou).